

Patočka: Péče o duši I. Veřejné uvedení 1. svazku Patočkových Spisů

Ladislav Hejdánek – Jan Sokol – Ivan Chvatík – Radim Palouš

in: Kritický sborník, 1996, n. 3, p. 67–70

This is an original record of the following document:

[Patočka: Péče o duši I. Veřejné uvedení 1. svazku Patočkových Spisů](#)

in: Kritický sborník, 1996, č. 3, str. 67–70

jedná se o původní záznam tohoto dokumentu:

[Patočka: Péče o duši I. Veřejné uvedení 1. svazku Patočkových Spisů](#)

◆ projev, česky, vznik: 13. 12. 1996

◆ speech, Czech, origin: 13. 12. 1996

Patočka: Péče o duši I. Veřejné uvedení 1. svazku Patočkových Spisů [1996]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (s1_cleaned.flac) ---

Hejdánek: Před sebou takovou radostnou chvíli, kdy opakujeme něco z toho, co už jsme tady zažili nedávno, když šlo o vydání překladu *Heideggera*. Dneska máme ještě radostnější chvíli, kdy máme uvítat v život, takříkajíc ten druhý život nebo třetí život nebo jak bychom to nejlépe očíslovali, knihu, která zahajuje vydávání sebraných spisů jednoho z nejpozoruhodnějších myslitelů českých, a to také muže, který byl ovlivněn *Heideggerem*. A nejenom *Heideggerem*, především to byl žák *Husserlův*. Je to filosof, který nemáme u nás v tradici mnoho, filosof, o kterém já mohu říci ještě s některými dalšími, kteří jsou přítomni, že to byl jediný muž, který po válce nám ukazoval, co to je úroveň filosofie, i když v mém případě mu to moc nepomohlo.

Já bych chtěl na prvním místě uvést to, co si připravil Jan Sokol, a dostal toto slovo nikoliv jako zeť Patočkův, ale jako filosof, bez ohledu na tyhle ty okolnosti, a jak jsem zjistil, tak má to být cosi podstatnějšího, ne jenom takové promluvení, takové poznámky, jaké my máme ve zvyku takhle říkat. Takže dostane slovo jako první. Potom dostane slovo Chvatík, který samozřejmě zase v tom nebyl sám, a není to příbuzný Patočkův, ale takřka také je příbuzný, protože svým způsobem pracoval na tom, co dneska tady dostáváme jako první výsledek. Pracoval už mnoho let, já nevím, kdy s tím vlastně začal, možná ještě za Patočkova života, což nikdo neví, to by musel říct on sám, ale v každém případě po Patočkově smrti. A je to muž, který organizoval práci několika spolupracovníků a výsledek je ten, že tam je několik pěkných svazků, velkých svazků, v tom velkém formátu, ty modré svazky, kdo to měli v ruce, tak to všichni vědí. Je to určitá usnadněná práce, a je to zajímavé, jak tehdy se pracovalo a jak pomalu pracuje dneska ten ústav, že vlastně Chvatík udělal všechno už předtím, takže dneska z toho žije. Ale ono to dá práci taky, když to má být jinak, než to bylo tehdy. Tedy něco nám řekne také Chvatík k tomu. No a pak já mám připraveny takové drobné fóry, které vždycky rozveselí, zvláště ty, co mají Patočku ve velké úctě, protože já nemám rád to, když se z Patočky dělá svatý. Takže toto jsem řekl na začátek, abyste se těšili, a teď prosím Jana Sokola, aby se ujal svého výkladu.

Jiný hlas: Děkuji pěkně. Já se tady ještě zbytečně poplácávám u té židle, jako by si někdo mohl myslet [nesrozumitelné].

Přátelé, k tomu dnešnímu, k té dnešní příležitosti mě napadla taková troška v paměti, je od *Horacia Flacca* taková krásná báseň, kterou píše své knize na cestu. A já jsem ji teď poslední dny ve spěchu marně hledal, takže ji budu citovat jenom po paměti. Je to popis pocitu básníka, který vidí svůj rukopis vypulírovaný, vypenzovaný na knihkupeckém stole nakladatele *Sosiů* a teď si láme hlavu, co s tou knížkou vlastně bude. Jak ona teď jde do světa bez jeho asistence, vydána napospas čtenářům, jací se najdou, a najednou si uvědomuje, že ta knížka je strašně upovídaná. On tam doslova říká: *pumice mundus* – není natolik moudrá, aby šla takhle do světa. A teď nad ní stojí a láme si hlavu, co s ní bude.

Myslím, že jsme v té situaci, kdy autor – a ta knížka teď jde do světa mezi lidi, vydává se na cestu jistě bez asistence svého autora a je trošku na nás, abychom ho tady zastoupili a jakousi starost si s tím dělali. Ale než se dostanu k pár poznámkám o zvláštních osudech Patočkova díla a okolnostech jejich vzniku, rád bych nejdřív vyslovil radost z toho, že vůbec vychází, a strašně moc poděkoval všem, kteří se o to přičinili jakýmivlivem způsobem. Vy všichni víte, koho mám na mysli. To, že ta knížka vychází, je také znamením jednoho vlastně příznivého posunu. Patočka se dostal do takové pozornosti v souvislosti se svým politickým angažmá a my, kteří jsme ho znali, jsme šťastni, že se teď konečně ta pozornost pomalu přesouvá k tomu, co by byl Patočka sám rád chtěl, aby bylo předmětem pozornosti, a že se takříkajíc vrací do toho dialogu, věkovitého dialogu filosofů, do kterého touhou patří. Myslím si, že to je důležité a velmi mě to těší.

Ale teď k těm spisům samým. Samozřejmě veřejnost, čtenář se pochopitelně právem zajímá o autorovo dílo a může si říct: ten jeho životní osud, okolnosti, ty mě mohou i ukrást. A tak se obvykle také k autorům a k jejich dílu stavíme a pokládáme to za své právo. Nicméně jsou osudy, které toho autora

poznávají do té míry, že to dílo se nedá úplně dobře hodnotit, aniž by si člověk vzpomněl na ty osudy a peripetie. Tohle platí o každém díle, natožpak o díle životním, které je navíc ještě komprimováno z té přece jenom dlouhé doby do několika knížek, které člověk takhle listuje, a vlastně si nevšimá, že listuje desetiletím. A že na každé té stránce, že za každou tou stránkou je nějaká událost, nějaká okolnost, ne-li dokonce nějaký kotrmelec těch okolností, v nichž Patočka žil a psal.

Ten takový ten standardní přístup k dílu autorovu, který od toho díla, od toho osudu odhlíží, samozřejmě předpokládá, že tedy ty okolnosti vzniku a ta osobní historie je cosi irelevantního a jakoby předpokládá, že jsou v těchto ohledech jaksi standardní, obvyklé a tak dále. To u Patočky, jak víme, rozhodně neplatí. Platí to snad pro tu jeho velkou prvotinu, pro *Přirozený svět*. A když se na tu knížku podíváte, tak vidíte hned, jak ona se liší od všeho toho ostatního. To je standardní akademický spis brilantního nadějného filosofa, který má před sebou standardní přímočarou universitní dráhu a od kterého si všichni velmi mnoho slibují.

Jiný hlas: od té doby už Patočka vždycky psal a pracoval v dobách, kdy každé slovo dostávalo docela jinou váhu. A často si, když se člověk probírá historickými dokumenty, novinami, třeba i korespondencí, tak si uvědomuje, jak v určitých dobách docela obyčejné, střízlivé vyjádření třeba loajality může být projevem občanské zralosti, ale může být také projevem zbabělosti nebo dokonce zrady. A naopak, kdy jakékoliv vyjádření nezávislého stanoviska, které na standardním pozadí nic nestojí a nic neznamená, v určitých dobách je projevem nejenom statečnosti, ale třeba i hrdinství. Všichni jsme znali ty osudy lidí, kteří za taková střízlivá slova zaplatili životem. Ostatně v těch těžkých dobách se radikální slova většinou nevyskytují, nikdo je nepotřebuje a nikdo po nich netouží.

Patočkovy dílo samozřejmě nepotřebuje žádné omluvy, tím méně pak ode mne. Ale přece jenom stojí za to si všimnout, na jak klikatém, hrbolatém pozadí vznikalo a jak se autor s těmi záhyby, kotrmelci té obecné situace národní, státní, politické, občanské, jak se s nimi vyrovnával a jak na ně reagoval.

Když si vezmete *Přirozený svět* a srovnáte ho s těmi brožurkami, které vydal Patočka za války, tak máte pocit, že to psal někdo jiný. Najednou taková laskavá, vlídná, střízlivá, vlastně pedagogická činnost, knížky, které mají povzbuzovat, které si chtějí takovým klidným a přátelským způsobem trvat na svém, které dnes čteme s potěšením a radostí, ale už si většinou nepřipomeneme, co znamenaly v době svého vzniku.

Zdá se mi tedy, že ta válečná doba je doba, kdy Patočka obstál mimořádně dobře, a to právě proto, že si zachoval své stanovisko, svou nezávislost a v žádném ohledu si nikdy nezadal.

Po válce se zdálo, že se vrátíme do normálních dob, do míru, a to znamenalo pro Patočku vrátit se na universitu a přednášet. Když si vezmete do ruky ty texty Patočkových přednášek z šestačtyřicátého, sedmačtyřicátého roku, *Presokratiky, Sokrata, Platóna, Aristotela*, tak málokdo ocení tu jakousi zodpovědnost a disciplínu mladého docenta, který měl tehdy příležitost se věnovat svému bádání, kterému se teď teprve otvíral prostor, a místo toho se věnoval zakládání filosofie jako takové, zakládání od začátku a pro začátečníky.

V tomhle samozřejmém postoji Patočkově, v mírném slova smyslu v tom postoji k národu, se jakoby Patočka zase navazoval na ty obrozenecké generace bez jakéhokoliv patosu a s docela jinými měřítky na to, co by ten národ měl umět a dokázat. Zdá se mi, že v té poválečné době Patočka zřetelně sklízel dobré plody svého trvání na svém v letech válečných. Po válce, ti kdo to pamatují, vědí, že po válce mnoho lidí, kteří si ono cosi omočili, pak velmi usilovně pracovali na tom, aby tuto minulost nějak přehlušili. A naopak mnoho lidí, kteří zažili to nejhroznější za války, jakoby ten poválečný stav trochu zbavil soudnosti a otevřel je jiným náklonnostem, které pak zase vedly do úzkých. Myslím, že v poválečné době Patočka patřil mezi opravdu hrstku vzdělaných lidí, kteří si občansky a politicky nezadali, a to dokonce i měreno tím velmi přísným pohledem dneška.

Převrat v roce 48 dostal Patočku do jakési zvláštní izolace. Ti lidé ten Patočkův postoj přiměřeně, abych tak řekl, ocenili, udělali s ním krátký proces a Patočka se dostal do velmi těžkých poměrů životních, existenčních, ve kterých se stále potácel. Dostal se do té izolace jistě asi úplnější než v té válečné době,

ale protože ta doba a okolí tehdy opravdu mnoho duchovních podnětů nenabízela, tak se ani Patočka neměl žádný důvod, aby jí příliš naslouchal a dal se s ní do nějaké diskuse. A tak se věnoval různým věcem, zejména fenomenologii Masarykově, Komenskému a ovšem Rádlvi. Je příznačné, že jeho největší – můžeš mě kdyžtak, Ivane, opravit – zachovaná práce z té doby je poměrně rozsáhlá diskuze s Rádlem o těchto otázkách.

Ta situace se začala radikálně měnit začátkem 60. let. Po té revoluční vlně arogance a teroru se mnozí komunisté jaksí dostávají k vystřízlivění a ti nejvystřízlivější a nejpoctivější si najednou uvědomují na jedné straně jistou slabost svých pozic a na druhé straně rozsah těch škod, které tak či onak oni nebo jejich předchůdci pomáhali páchat. Takováhle doba, kdy nějaká významná skupina lidí jakoby prohlédne, je něco v moderní době neslýchaného, vzácného a mimořádně stimulujícího. Vzpomínám na to, jak jsme tehdy s přáteli, kteří se vraceli z vězení, mnohokrát prožívali to biblické slovo o větší radosti z jednoho hříšníka, který činí pokání, než z 99 spravedlivých. A tahle okolnost, tu by se mělo zmínit, protože pro Patočku znamenala strašně mnoho. A Patočka se tedy ocitl v docela jiném vztahu k tomu okolí, než tomu bylo kdykoliv dříve. Mimochodem řečeno, ta atmosféra roku 68 byla aspoň v určitých okruzích opravdu zvláštní. To prohlédnutí a vystřízlivění, i když je srovnáme s tím postojem komunistů kolem roku 89, tak vidíme, kde se bere dnes ten neřešitelný problém vyrovnání s minulostí, protože tady jakékoliv nahlédnutí, prohlédnutí vlastní chyby chybělo. Ta okolnost prohlédnutí nebo nahlédnutí, kterou ti lidé někdy dávali najevo explicitně, jindy jenom...

Jiný hlas: jen tak, mezi řečí, tu nemohl člověk Patočkovy citlivosti přehlédnout. A jakkoliv by se byl tehdy mohl sarkasticky usmívat jako ti, kteří vždycky všechno věděli a čekat, až pro něho někdo přijde s prosíkem, jak to ostatně někteří jeho kolegové učinili, tak se Patočka snažil těm lidem okolo spíše naslouchat a vycházet jim nějak vstříc. Myslím, že ne proto, že by byl změnil své názory, ale protože tak rozuměl svému sokratovskému poslání, v tom, že vždycky ví jen to, že neví.

Zažili jsme to tehdy u vícero lidí a právě tady hodnocení těch Patočkových textů kolem roku 68 se hrozí dnes největší nebezpečí jakési *ahistorické* křivdy, domnívám se. To všechno ještě není konec, jak víme. Dnes po srpnu 68 nastala taková ta vlna zklamání, rezignace, otupělosti. A tady je ten Patočkův osud na první pohled stejný. On je zase hladce a při první příležitosti vystrčen, ale nedostává se do izolace. Díky přátelům a zájemcům, kteří jsou dychtiví ho slyšet, se dostává do docela jiného prostředí a dneska bychom řekli, že do jisté izolace se spíš dostali ti, kteří ho z té univerzity tenkrát vyšoupli.

V tom Patočka v těch smutných 70. letech pracuje dál tak, jak byl zvyklý, ale už ne jenom sám pro sebe nebo do šuplíku, ale pro určité společenství lidí, kteří teď jaksí víc vědí, kteří vědí, že neví. A k těm se obrací třeba ty *Masarykovské studie* a zejména *Kacířské eseje*, které také mluví zase hodně jiným hlasem. A teď by si dnešní čtenář nebo posluchač mohl říct: ale není už toho porozumění trochu moc? Není tady příliš mnoho stále nějakého chápání? A zdá se mi, že přesně tatáž otázka začala tehdy tlačit i Patočku.

Nebylo by jednou namísto nejenom naslouchat, rozumět, vykládat, ale také něco udělat, to jest pro filosofa promluvit? Myslím, že to byl Patočkův motiv, když se v roce 73, jak hodně napsal za neuvěřitelných okolností, vydal na kongres do Varny, když v roce 76 se zorganizovala ta kampaň, která dosáhla propuštění skupiny muzikantů, a když koncem roku 76 přijal břemeno mluvčího *Charty*, o němž dobře věděl, že bude těžké. A pak už následuje těch pár střízlivých, prostých, pevných textů kolem *Charty*. Zase jsou to jako v těch 40. letech slova povzbuzení skupince přátel, kterým se obracela, a ovšem i té spoustě neznámých lidí, kteří někde potichu a zpovzdálí napjatě sledovali tento neobvyklý počín. Já nechci teď mluvit, mnoho se napsalo o Patočkově sokratovské smrti, o tom nechci mluvit, ale chtěl jsem jenom ukázat, jak i ten čin Patočkův poslední vyrostl a vyplynul z celého jeho života, z té jeho úporné a jaksí až nutkavě ostré snahy bránit se jak tomu dogmatickému vědění, které se nikdy do žádného rozhovoru nedostane, protože ho nepotřebuje, tak i rezignovanému zoufalství, ať už se projevuje jako kolaborace nebo jako zaryté mlčení. Tohle sokratovské pochopení filosofa je myslím tím, co spojuje Patočkovy předválečné polemiky s teologií třeba, laskavou řeč jeho válečných brožur, úsilí roku

68 i ty chmurné náhledy jeho posledních knížek s pevným postojem v dnech před smrtí. Je to řeč pokaždé jiná, ale z tohoto hlediska stále tatáž.

A teď co můžeme té knížce přát na cestu v duchu toho Horácova povzdechu, když je tu teď takhle krásně vypiglovaná, vybroušená pemzou na stole knihkupeckém. Snad aby si našla své čtenáře, pokud možno takové, které by i tohle v tom jeho díle uviděly. Děkuji vám.

Jiný hlas: Děkuji Janu Sokolovi a prosím, aby se Ivan Chvatík ujal slova.

Jiný hlas: Vážení hosté, milí přátelé. Dovolte mi, abych vás také přivítal na prezentaci prvního svazku *Sebraných spisů Jana Patočky*. Tento svazek vychází v předvečer 90. výročí filosofova narození a bude tomu v příštím roce rovněž tak již 20 let od doby jeho úmrtí. A abych vám mohl říct několik slov o tom, co této události předcházelo, jak jsem byl vyzván, je třeba se vrátit právě o těch 20 let až do onoho pohnutého roku 1977. Skončily tenkrát poklidné semináře v Patočkově bytě v Tomanově ulici a nadešlo období konfrontace.

Už v *Kacířských esejích* a jinde je naznačeno, a na oněch poklidných seminářích jsme to podrobně probírali, že v rozporu mezi tím, jak by svět a politická skutečnost vypadat měla a tím, jak vypadá, se zračí rozpor v bytí samém. Bytí nám sice na jedné straně jaksi přeje, totiž skýtá nám všechno, co jest, a umožňuje nám, abychom tomu a sobě rozuměli, ale na druhé straně se nám zároveň odpírá, totiž zároveň nás jaksi nechává s naším porozuměním na holičkách a činí tak naši situaci nepříjemně překerní. Tento problém zkoumal Patočka vlastně celý život a přichází nakonec s teoretickým řešením, které mu shoda okolností vzápětí umožní proměnit v čin. Konflikt v bytí je třeba řešit konfliktem. A protože se nejedná o nic menšího než o bytí, totiž o způsob bytí, o to, jak být, je v tomto konfliktu třeba jít až na sám konec, nasadit se celé, totiž riskovat právě bytí. Rozumí se, že v takovém konfliktu je možno podlehnout. Stalo se, a nemá mnoho smysl meditovat o tom, zda se to muselo či nemuselo stát a jak to přesně bylo. Rovněž ona teorie může mít v detailu různé nedostatky, z úzkého filosofického hlediska třeba i zásadní, ale to hlavní přece platí.

Za způsob svého života ručíme svým životem a jediné ta smrt, kterou každý z nás a všichni dohromady žijeme, dává našemu životu vážnost, důležitost, smysl, skutečnost. Když tehdy Jan Patočka v nemocnici podlehl vyčerpání, dohodli jsme se s Jiřím Polívkou a Jiřím Michálkem, že nebudeme čekat, až se policie rozhodne udělat v Patočkově bytě domovní prohlídku a jeho pozůstalost propadne zkáze, a za pomoci Jana Sokola jsme vše, co bylo třeba, zabalili a odvezli na neznámé místo. Dnes už můžeme říct, že k Jiřímu Polívkovi.

Jiný hlas: Nebudu vaši pozornost zatěžovat podrobnostmi a líčit všechny peripetie. Ve stručnosti lze říci, že tím byl dán podzemní základ *Archivu Jana Patočky*, který jsme pak v lednu 90 na tomto základě vybudovali s Pavlem Koubou v rámci *Filosofického ústavu Akademie věd* a který je nyní součástí *Centra pro teoretická studia*.

Dále je potřeba vzpomenout Jiřího Němce, který tu dnes s námi není, protože jeho zdravotní stav mu již dlouho nedovoluje opouštět lůžko, a který byl na přelomu let 1976 až 77 nejen jedním z hlavních organizátorů *Charty 77*, nýbrž i tím, kdo spolu s Petrem Rezkem a Mirkem Petříčkem začali sestavovat sborník textů Jana Patočky, který měl být vydán jako samizdatový dárek u příležitosti Patočkových sedmdesátin 1. června 1977. Tragické úmrtí Jana Patočky v březnu téhož roku nás přimělo k tomu, že jsme práce na tomto sborníku zintenzívnili. Sborník jsme pojali šířeji a začali jsme jej chápat jako východisko pro postupné samizdatové vydávání celého Patočkova díla. Tento první sborník vydal tehdy v pěti svazcích také Jan Vladislav v *Edici Kvart* a převzaly ho další samizdatové edice. Do konce roku 1989 čítal tedy takzvaný archivní soubor prací Jana Patočky 27 svazků formátu A4 vázaných ve světle modrém plátně, jak už tady bylo připomenuto.

V roce 83 založil mladý polský filosof Krzysztof Michalski ve Vídni nezávislý filosofický institut, který dodnes existuje a vzkvétá s cílem podporovat filosofickou činnost v státech komunistického bloku a zprostředkovávat styk se západní filosofickou obcí. Prvním velkým publikačním projektem tohoto institutu byl německý výbor ze spisů Jana Patočky. Začátkem roku 84 mě navštívil Michalského

spolupracovník Klaus Nellen a dohodli jsme způsob, jak ve Vídni vybudovat archiv kopií Patočkovy pozůstalosti, který by sloužil pro badatele a jako podklad pro německé vydání. Jiří Němec byl mezitím donucen emigrovat a stal se ve Vídni hlavním vydavatelem německých spisů. Poslední svazek reprezentativního pětisvazkového souboru vyšel začátkem roku 1990.

Domnívám se, že mimo jiné i toto německé vydání přispělo k tomu, že Vilém Prečan, Jan Vladislav, František Janouch a další přátelé v emigraci přišli s návrhem zajistit české vydání Patočkových spisů v zahraničí. *Československé dokumentační středisko nezávislé literatury v Scheinfeldu*, tedy Vilém Prečan, zahájilo ve svém věstníku diskusi o tom, jakou by měly spisy podobu, a nakonec jsme byli s Pavlem Koubou prostřednictvím Václava Havla požádáni, abychom se ujali realizace svého návrhu. Peníze na technické vybavení a tak dále pocházely, pokud vím, převážně z Anglie, ale myslím, že kdyby se nám podařilo vystopovat všechny utajené finanční kanálky, dostali bychom se v posledku nejspíše k nyní již známému finančníkovi a dříve snad až idealistickému filantropovi George Sorosovi do Spojených států. Všem, kdo se na tomto záměru podíleli a které se mi nepodaří všechny vyjmenovat – uvedme ještě alespoň Timothy Garton Ashe, Karla Schwarzenberga a Henryho [nesrozumitelné] – všem těm budiž tu vzdán dík.

Úspěšnému vydání již hotového a do zahraničí vyvezeného počítačového rukopisu zabránil paradoxně vznik nového státu. Příliš mnoho jiných věcí bylo najednou třeba udělat, instituce zakládat a přebudovávat. My jsme se rozhodli vyhovět náhlému zájmu mnohých nakladatelství a začali jsme vydávat různé Patočkovy spisy jednotlivě. Hned v roce 1990 jsme vydali v nakladatelství *Academia Kacířské eseje* a dodnes je takových svazků vydáno celkem 12. Jistě bychom byli rádi přišli s prvním svazkem sebraných spisů dříve, ale z mnoha důvodů, které zde raději nebudu rozebírat, se vaše trpělivost napínala, myslím, víc než je zdrávo. Co se podařilo, až do dneška. Za velkou péči věnovanou vypravení knihy děkuji všem pracovníkům nakladatelství *Oikoymenh*, především jeho šéfovi Aleši Havlíčkovi, který tam skromně stojí v koutě.

Za finanční podporu dnešního vydání děkuji televizní společnosti Nova, především jejímu programovému řediteli Janu Vávrovi, který se po některé temné době nezadržitelného rozkladu reálného socialismu vydatně podílel na přípravě svazků, který vám dnes předkládáme, a *last but not least*, v neposlední řadě tedy děkujeme generálnímu řediteli TV Nova Vladimíru Železnému. Oba jsou zde přítomni a pokud jde o obsah vysílání této stanice, nemohu vám než doporučit, abyste se obrátili na ně. Děkuji vám za pozornost.

Jiný hlas: Tak tady Radim Palouš chce mluvit ještě přede mnou. Já nevím teda, ale je to pan rektor, tak mu dáme slovo. My jsme se tady s panem rektorem dohodli, že v Německu... [nesrozumitelné] ...všechno téměř, z 90 procent vydal Klaus Nellen ve dvou knihách... [nesrozumitelné] ...Radim Palouš, tak jo.

Hejdánek: Zasluh je velice mnoho, ale tato radostná chvíle by neměla být ukončena jenom tím, že to všechno nějak uhladíme. A proto jsem tady já. Především já bych chtěl zdůraznit proti tomu, co říkal Jan Sokol, že Patočka byl člověk vášnivý. To tam vůbec nezaznělo. A to se ukázalo například, když ho vyhodili z fakulty, tak my v Akademické YMCA jsme si ho pozvali a on byl ochoten přijít a tam s námi měl semináře filosofické. Ten první z jeho seminářů byl na téma evropský liberalismus. A toho semináře jsme se zúčastňovali my, co jsme ještě nějaký čas mohli fungovat v Akademické YMCA, ta do konce roku 50 mohla fungovat. A jednoho krásného dne měl referát historik, který také emigroval později a byl na berlínské *Freie Universität*, kde jako ne-Němce ho nechali dělat jenom mimořádného profesora. Byl to Bedřich Loewenstein. A ten měl tam referát a já jsem nedokázal tehdy tak rozčítit Patočku jako Loewenstein. Loewenstein měl nějaké poznámky a tehdy ještě nebyl takový skeptik, jako byl potom, a citoval Patočkovi, Patočkovi do očí citoval Rádla. A Patočku to tak rozčítlo, že vstal, vyšel – tam jsme byli v šestém patře – vyšel na tu chodbu, a tam byla dlouhá chodba, a teď tam chodil, aby vychladl. Pak se vrátil a pokračoval. Ten Rádl ho teda tak rozčítal. Samozřejmě ten způsob, jak student historie tam cituje Rádla proti Patočkovi. Tak to je příklad, že Patočka byl člověk vášnivý. To není jenom takový člověk, který vždycky věděl, co dělat. Dělal hrozné věci. Já ho pamatuju, a tamhle Kohout mě může a Radim taky, když

jsme chodili na jeho přednášky do Břehové ulice. Tam měl taky semináře, poněvadž to byl pouhý docent, to byl soukromý docent. Patočka se nestal nikdy profesorem po válce, prostě protože nebyl marxista. Takže byl pouhý docent, tudíž nesměl mít semináře, měl jenom prosemináře. A ten jeho proseminář ovšem, to byla vysokofrekvenční záležitost. Na jeho seminářích se četly *Logische Untersuchungen*. To jsme za dva semestry přečetli asi šest stránek. Tak to byla vysokofrekvenční záležitost.

Ale jak Patočka dovedl být vztekly! Jak tam jednal s jedním naším kolegou, kterého radši nejmenuju, poněvadž je po smrti, a on se nedal a pořád s takovým úsměvem čelil Patočkovým nájezdům. Patočka byl neuvěřitelný, až neomalený vůči studentům, a byl urážlivě džentlmenský vůči studentkám. Chtěl bych upozornit, že k Patočkovi patří, my musíme taky pamatovat tu jeho skutečnou lidskou tvář. Doufám, že je vám jasné, jak mluvím. Já ho měl strašlivě rád, ačkoliv on nade mnou asi osmnáctkrát zlomil hůl, poněvadž on ze mě pořád chtěl dělat fenomenologa a já nechtěl. A tak on vždycky na dva roky dal pokoj a už se o mě nestaral, a pak zkusil zas, někde jsem se objevil. Já ho měl strašně rád. Ale proto nemám rád, když se z něj dělá taková mumifikovaná nebo zesosněná postava.

No a ještě aby k tomu něco... Mně se zdá, že pro Patočku je charakteristické, já už jsem to napsal kdesi a Radim to neslyšel rád a protestoval proti tomu, že Patočka byl pro mě především fantastický a neuvěřitelně talentovaný interpret. Tohle strašně dožralo Radima Palouše a říkal: „Interpret? To byl filosof!“ Jako kdyby interpret nebyl filosof.

Jiný hlas: Protestuju, protestuju!

Hejdánek: Počkej, teď nemáš slovo. Prostě já jsem Patočkovi záviděl to, že on se tak dovedl vmyslet do myslitele, že ho domyslel. On, když nám vykládal o Sókratovi, který nikdy nic nenapsal, Patočka o něm vykládal dva semestry a potom teprve čtyři semestry o Platónovi. To rozdělil. Už tam neuvěřitelná věc, že v té době, to bylo hned po válce, vykládal toho Sókrata. Já na něj pořád koukal a měl jsem pocit, že nějak vedle něj ten Sókratés stojí, že mu něco říká do ucha a on v tom vytržení, takřka jako Sókratés o tom mluví, v tom vytržení, extatickém filosofickém transu, tam teď říkal, co Sókratés asi nikdy neřekl, a zejména Platón nikdy nezapsal. Ale byl to Sókratés. My jsme cítili, jak to mluví, a běhal nám chvílemi mráz po zádech.

Ta tvrdost s Patočkou, ta vášnivost s Patočkou a to, jak se dovedl vcítit do autora, mluvil jeho hlasem, jeho myšlenkami. Vy jste to nezažili, ti, co ho znáte až v těch šedesátých letech. Po válce Patočka, když tady Honza Sokol zmínil, to se od něj čekalo všechno. Skutečně to byla, já nevím, jestli to byla nějaká autorita, ale říkala: „No to je hvězda na českém filosofickém nebi.“ Napsala to v malé brožurce a měla pravdu výjimečně. Patočka tehdy, to byl fantastický muž, od něhož se dalo čekat opravdu mnoho. A to, do jaké situace se dostal, by se dalo považovat za tragédii. Nikoliv. Pro filosofa se nikdy nejhorší věci nemohou stát tragédií, protože filosof ze všeho musí něco vyrazit. A to Patočka udělal.

Já bych chtěl zase zopakovat to, co jsem napsal někde jinde. Patočka jako fenomenolog, jako žák Husserlův, najednou nevěděl, co říct do politicky vyhocené situace. Jako fenomenolog nevěděl, co k tomu říct. Husserl mu nedal nic, o co se opřít. Husserl viděl ty celoevropské problémy a teprve ke konci svého života v *Krizi* viděl ty celkové takové problémy, jak ta věda je nějak na špatných kolejích, jak konstruuje, místo aby porozuměla a tak dál. Ale politicky, co to znamenalo kolem Mnichova, co to znamenalo ve válce, po válce, po osmačtyřicátém roce, co to znamená po osmašedesátém roce... To byly všechno situace, kdy Patočka najednou jako fenomenolog nevěděl, co s fenomenologií podniknout. A v tu chvíli se Patočka obracel k české tradici, kterou jinak křtil všelijak. Patočkovi šel Masaryk na nervy, Patočkovi šel Rádl na nervy, a zejména když se ho někdo dovolával proti němu. A najednou zničehonic v té situaci nevěděl, na co sáhnout, a navázal na tu českou tradici. Udělal to asi třikrát nebo čtyřikrát a já si myslím, že to je strašně důležité tohle si uvědomit. Že on neváhal, sám poznal, že nemá cenu říkat fenomenologické nějaké soudy do této situace nebo se odmlčet, jako jiní to udělali. Ne, on věděl, že má něco říct, že má něco říct jako poselství.

A víte, on si nevybíral. Já vím, že někdy vypadal velmi neomaleně, také jsem byl, ale on byl taky neomalený. Prosím vás, přečtěte si někdy důkladně *Českou vzdělanost v Evropě*. To je situace kolem

Mnichova a Patočka tam soudí první republiku a soudí Masaryka, soudí Rádl a neváhá v době, kdy Rádl ještě žije, ale je těžce nemocen, tam prostě řekl: „No ale Rádl nemá to neochvějné zdraví Masarykovo.“ To se mi zdá, že je značná neomalenost. Nebo jak málo loajality tam vyslovuje vůči republice ve chvíli, kdy republika je v čudu. Člověk by očekával, že by bylo vhodnější, kdyby to řekl, ještě když byla republika v plné síle. Ne, on to řekne v době, kdy najednou vylézají tací ti všelijakí kritici. Tohle všechno k Patočkovi patří a my to musíme vědět. A to není proto, aby nám znamenal míň, ale když to budeme dobře vědět, tak se od něj víc naučíme.

V tomto smyslu tedy já bych řekl, že Patočka je muž, kolem kterého žádný český filosof – samozřejmě cizí, když jsou hloupí, tak možná – ale žádný český filosof ho nemůže obejít, nemůže jít kolem něho a nenechat se jím dotknout. Já jsem mu skutečně odporoval celý život a já se nestal fenomenologem a nikdy jím nebudu, ale co je ve mně fenomenologie proti mé vůli! Tak působí filosofové. A dokonce já si myslím, že já jsem tou fenomenologií nakažen daleko víc, než kdybych ji byl polykal bez kousání. No a poslední věc, která se tak trochu dotkne také pořadatelů, Koutníka a Cohortese. Já už jsem při tom, když vyšel ten *Negativní platonismus* v *Českém spisovateli*, nebo to byl ještě *Československý spisovatel*, tak mi to nedalo a zkritizoval jsem, že to tam dali časově obráceně, že dali nejdřív krátký *Negativní platonismus* a potom tu o Rádlovi. Promiň, Hanzo, ale jestli to je o Rádlovi, to je jenom nadpis, ale všechno je o něčem jiném. Je to inspirováno Rádlem, ale k Rádlovi se tam ještě vůbec nedostal. Je to nedokončeno, někde ve sklepe se skrylo prvních čtrnáct nebo kolik stránek. Skutečně to byla nehoráznost, že to pořadatelé dali až za *Negativní platonismus*, protože *Negativní platonismus* je nejméně o dva roky mladší, pozdější.

Tak teď tady máme *Negativní platonismus* z neznámých důvodů. Z toho, co je k *Negativnímu platonismu*, tak tam je rozděleno, jednak to máte v těch nevydaných spisech na jednom místě a pak je něco ještě v závěru v jakýchsi dodatcích. V ediční poznámce se dozvíte, že tam nedali všechno, že některé věci tam nedali. Ale proč to tam neřekli, proč to tam nedali, to jsem dneska zjistil a jsem tím pobouřen, že máme část...

--- (s2_cleaned.flac) ---

Hejdánek: Povídání bude konečně kritický a bude tam všechno. Takže tohle mě dožralo a musel jsem to komentovat. A pak ještě jednu věc, která je teda strašně završením, a je to ta anekdota, kterou jsem sliboval. Je tam napsáno, že ten *Negativní platonismus*, jedinej, kterej koloval za života Patočkova, že je textem, kterej Patočka dal z ruky, a to, že ho věnoval údajně k padesátinám, ale to zas pořadatelé prostě se spletli o dva roky, takže Komárkové mezitím bylo padesát dva. Mimochodem Komárková má dneska devadesát tři a je momentálně v nemocnici. Věnoval ho do sborníku, který připravovali přátelé pro Komárkovou.

Jenomže já jsem říkal Chvatíkovi už před lety, že se k tomu váže taková zvláštní anekdota. My jsme v *Tváři* chtěli vydat, ještě v tom prvním období *Tváře*, to jest v druhém svazku, druhém ročníku *Tváře*, jsme chtěli vydat v posledním čísle – už jsme věděli, že nic nevyjde dalšího – v posledním čísle jsme chtěli vydat právě *Negativní platonismus* a Patočka nám to nedopustil, nedovolil. A říkal: „Ale ne, já to držím, to prostě ne, v žádném případě.“ A radši nám tam dal něco jinýho, tak tam šlo něco jinýho, taky od Patočky, *Pohyby* a tak dále.

A nám to vrtalo hlavou, zejména takovéhle věci vždycky Jiřímu Němcovi vrtaly hlavou. A Němec vždycky šel jako fretka po tom: proč? Proč Patočka říká, že tohle nechce? No a v mnoha jiných případech dělal taky a v tomto případě na to přišel. Zjistil totiž, a to tam chybí, a to je prostě to, že na ten piedestal musí být ten Patočka jako takovej strašně slušnej, hodnej pán, kterej nikdy neudělá nic a tak dále. Ne, Patočkovi se stal malér. On totiž omylem zřejmě – a to je moje interpretace – omylem dal tentýž text do sborníku Fajfroví a do sborníku Komárkové. A proto nechtěl, tehdy ještě žili oba, a on nechtěl, aby to vyšlo, poněvadž co by se tam napsalo? Samozřejmě by tam bylo věnování, nebo nebyl by tam věnování. Když by nebylo věnování, byli by uraženi oba. Když by bylo jedno věnování, byl by uražen jeden. Tak prostě řekl, že ne, a radši tam dal něco jinýho.

A teď to tam máme zas. Já jsem to Chvatíkovi řekl, proč to tam nedal, nebo aspoň mohl napsat podle ústního sdělení: existuje jakési dosud neznámý sborník prací, kterej se věnoval Fajfroví, a tam Patočka má tentýž text. To by ještě bylo zajímavý čistě z vědeckého hlediska, jestli je to opravdu tentýž text. Teď se tady čte v tom, že ten text toho *Negativního platonismu*, že se nenašel originál, respektive jenom část originálu a že tam není to, co... No samozřejmě, poněvadž Patočka si to nechal opsat, originál si vzal domů a samozřejmě to byl konec, poněvadž Patočka na své rukopisy nedbal.

To je taky jedna věc, která se musí připomínat, že já od té doby prostě všechny své nějaký texty, poněvadž na to nemám čas to dávat do pořádku, tak to vrším, takže tam mám geologické vrstvy ve svém bytě. Ale Patočka ne, Patočka k tomu byl takovým zvláštním způsobem otažitej, on neměl ty své starý texty rád. On měl pocit, že se od toho distancoval. Takže to dával do sklepa a tam to někdo spálil. Já vím to z jiné věci, že když měl přednášku u Bratří Čapků – to byla ta první doba, kdy najednou po tom dvacátém sjezdu a tak dále se malinko něco, a Bratří Čapkové ožili, teda Společnost bratří Čapků ožila – pozvali Patočku, aby tam vykládal o Josefu Čapkovi, o *Kulhavém poutníkovi*.

No, tak já tam u toho byl, hned potom jsem řekl, jestli by mi to pan docent nepůjčil, a pan docent mi to laskavě půjčil, ale že to musí vrátit. Já to přepsal, vrátil jsem mu to, on to ztratil. A já měl opis. Já ho šířil a pak jsme mohli v *Tváři* to otisknout. On to už dávno neměl. Nebýt nás, nebýt mě, tak by *Kulhavý poutník*, prostě nikdo by to neznal, tu jeho přednášku, poněvadž se snad nenašla už. Našla se? Našla se taky, vidíte. Výjimečně ji někdo nespálil před měsícem.

No, ale my jsme tenkrát dali Patočkovi tu kopii, on to redigoval, on to znova autorizoval a vyšlo to také zase v *Tváři*. Čili Patočka skutečně ke svým textům byl neuvěřitelně macešský, nebo jak by se to... o otcích se tohle neříká... prostě byl macešský. Očínský, ale to nemá ten správný šmrnc. No prostě a dobře, výsledek je ten, že ta Komárková je známá díky tomu, že tady je ta poznámka, ale že to Patočka zároveň poslal do toho, to by tam aspoň bych rád věděl, aby přítomní si to pamatovali, někomu to ještě řekli a třeba nějakí hraboši v archivech najdou někde ten sborník Fajfrův a zjistěj, že tam jsou odchylky a už je vědecká práce na světě. Už se to dá srovnávat, *kolacionovat*. Je dobře to pamatovat tyhle věci.

Patočka byl vášnivý a neuvěřitelným způsobem podceňoval věci, které napsal, nebo nějak z nich prostě neměl dojem. Jsou to takové ty produkty, které nechával při cestě a šel dál stále. Teď prostě my máme dělat něco s Patočkou, musíme vědět, co Patočka byl, co dělal a z něj vyrazit maximum. A já jsem o tom, hlavně o tom *Negativním platonismu*, mluvil vlastně proto, že já jsem strašně jednodušenkově filosof. A já jsem byl vlastně uveden na to hrozné téma té *nepředmětnosti* a tak dále jsem byl uveden Patočkou a právě tím textem o *Negativním platonismu*. Já jsem mu za to velice vděčný. Samozřejmě to dělám tak, že by mě vyhnal, neuznal by to, no ale to je moje věc. To dělám já takhle, nemám tu kapacitu a ty schopnosti, jako měl on. Ale prostě jsem mu za to vděčen, on mě na to uvedl.

A dokonce když v Jirchářích jsem měl v sedmdesátých letech jakýsi první povídání o *nepředmětnosti* a Kazimír Večerka tam tenkrát dělal to, co dělal – žaloval komukoliv, arcibiskupovi žaloval na Jiřího Němce a na mě žaloval Patočkovi. A Patočka mu prostě řekl: „Ne, ono to není tak nesmyslné téma.“ Takže zas trochu zhasl. Tak to je všechno. Patočka je prostě, doufám, že jste to poznali, trochu snažil jsem se o to, je živý myslitel, který dodnes tady je. To není nikdo, kdo by měl být v povědomí jenom proto, že má ulici, anebo že se mu vydává nějaké sebrané dílo. Taky pozor, jsme v Česku, jsme v českých dějinách. Víte o nějakém filosofovi, o nějakém českém mysliteli, jehož sebrané spisy se nezačaly vydávat, aniž by se kdykoli dokončily? Přejme tedy tomuto svazku, aby další následovaly, a to až do toho patnáctého, eventuálně nějakých dodatků. Děkuji vám za pozornost.

Jiný hlas: Jsem se dovolil jsem se ředitele rozhovořit, že musím taky něco říct. Tak samozřejmě děkuji, že apaticky přece jenom objevil nějakou chybu na tom svazku. To jsou ty první teprve.

S tou paní Komárkovou samozřejmě je to problém, protože ta chyba těch dvou let není naše, to jsem se snažil vyšetřit a dospěl jsem k názoru, že ta chyba vznikla tenkrát. Mezi těmi osmapadesáti nebo dvaapadesáti.

Hejdánek: No jistě, jistě. To tenkrát. No jistě. To toto jsem nevytýkal.

Jiný hlas: No ale řekl jsi to.

Hejdánek: To ne, ne. To byli pořadatelé toho sborníku, ti se zmýlili. Ne Patočka. To ti pořadatelé, a to jsem si myslel, že jsme my. Tak to se vysvětlilo.

Jiný hlas: Teďka další věc. Je potřeba pečlivě číst, hlavně tu předmluvu k *Sebraným spisům* tady. Ta tam má technickou důležitost, protože není tam sice explicitně řečeno, že toto vydání není kritické, ale z toho kontextu se to jaksi vyrozumí. A tak já to tady teda řeknu explicitně: toto vydání není kritické a nebylo naším cílem a účelem celé záležitosti pořídit kritické vydání. Především by totiž bylo nečitelné.

A takže toto vydání je čtenářské a to rozdělení na hlavní stati a přílohy se řídí zase tím čtenářským ohledem, protože chceme přece jenom rozlišit ty hlavní texty nebo dokončené texty, nebo jak bych to ještě řekl, od těch textů, které jsou jenom začaté nebo načrtnuté nebo nedokončené. A tímhle tím způsobem, aniž bychom jaksi vyplývali mnoho energie a prostoru na ediční aparát, tak naznačujeme, jak ta kniha je čitelnější, jak se má číst.

Takže není to tak, že bychom nezařadili z *Negativismu a platonismu* nějakou tu zásadní část, naopak to, co jsme sem do toho svazku nepojali, jsou krátké náčrtky, třeba jeden je na stránce, prostě napsané asi tři věty s otazníkem a tak jako vypadalo to, že to Patočka potom zahodil. Takže takovéhle věci budou, jak je tam napsáno, uchovávané v archivu a sesbírány do doplňkových svazků ve stejném světlemodrém plátně, jako byly tyto samizdatové, a tam badatelé, nikoli čtenáři, můžou všechny tyhle ty věci najít. Takže to myslím, že bylo potřeba říct a já jsem to opomněl říct hned předtím.

Čapkův *Poutník*, rukopis se našel, a to díky Radimovi Paloušovi, který mě upozornil na to, že paní doktorka Holubová má nějaký text o Picasově *polyperspektivě*. Když jsem ji navštívil, tak se ukázalo, že byla schopná ještě najít rukopis Čapkova *Poutníka* v koši. Takže *Poutník* je na světě.

A ještě poslední věc k tomu zahazování rukopisů. To je samozřejmě zásadní Patočkova vlastnost a k tomu všemu, co jsi vlastně správně řekl, bych chtěl jenom dodat to, že ten hlavní důvod, proč se o ty rukopisy nestaral, byl právě ten, že pořád byl jaksi při té věci toho myšlení a jakmile ten text pustil z ruky, tak druhý den nebo ještě ten samý den už se mu nelíbilo to, co tam napsal, protože mezitím přišel na to, jak by se to dalo říct lépe.

A proto taky bylo velice nebezpečné mu třeba dávat přednášku, kterou jsme zachytili na magnetofon, po přepsání k nějakému zkontrolování a *imprimatur* poslední ruky. Nebezpečné, protože to znamenalo, že jednak nám to nevrátí, jednak to počmárá tak, že to nebude k přečtení, a zatřetí ho přinutíme, aby psal něco jiného znovu, co zrovna nemá v plánu.

Takže mělo to tyhle ty problémy a je to opravdu tak, že o ty rukopisy se nestaral a cokoli vlastně vydáváme v těch přílohách a z těch věcí nevydaných, tak vlastně v jistém smyslu je taková vědecká neslušnost, ovšem k užítu filosofické obce. Vlastně by se to nemělo čtenářům dávat. Takže je opravdu vždycky problém, co se má do toho definitivního vydání pojmout a co ne. Takže vzali jsme to na sebe, nějak to rozhodnout musíme, ale o tom jsme mluvili.

Ale jo, takže jsou to pošáci a Jirko, prosím, má-li k tomu, já nevím, počítá se ještě, že někdo k tomu přispěje? Už Radim s tím začal, čili může teď pokračovat. Prosím, máte-li kdo. Toto má být radostná chvíle, jak jste na mě viděli, že? Protestuju!

Jiný hlas: Zprv nejsem si tak jist, jestli neomylnost je ve všech směrech vždycky vhodná. Já jsem ji u Patočky zažil tady také na vlastní kůži a prosím vás, vy to neznáte, jestliže bytové semináře se konaly už v padesátých letech, nikoliv až po roce 77. Tady bylo řečeno o Ince, ale tam ve čtyřicátém, konec čtyřicátých let. Ano, konec čtyřicátých let. Ten Heidegger se četl ještě před Únorem. Já jsem to autenticky zažil teda hned od toho osmačtyřicátého roku.

Ale teď, poněvadž tady ta neomylnost se opakovala jako zvláštní ctnost, vlastně i Patočkova i Hejdánkova, zejména moje, tak já se chci v této chvíli omalený, abych se mohl přiřadit k té hlavní dvojici a chci říct, Ládo, to není tak přesná tvá interpretace s tím, že interpret je špatně. Tenkrát v tom krátkém studijním článku jsem napsal, že když mu někdo říká, že je jenom interpret Patočky, že to je nonsens, poněvadž bez filosofování nejde interpretovat, že ten, kdo dobře interpretuje, musí *eo ipso* filosofovat.

Hejdánek: A proti komu jsi tenkrát protestoval?

Jiný hlas: No to jsi myslel ty, že proti tobě, ale já jsem protestoval... To si všichni takhle mysleli. Takže to k té interpretaci interpretace.

A druhá věc je drobnost, už toho řečí bylo dost, ale přece jenom. Patočka nám jednou, bylo to v roce 46, 47, ne jednou, asi dvakrát nebo třikrát nepřišel na přednášku, my čekali v té obrovské síni a on nepřišel. Přišel Patočka s nevinnou tváří: „Víte, páni kolegové, já jsem se necítil dost připraven.“ Tak na jedné straně to vypadá jako drzost, my tam čekáme, na druhé straně si dodneška pamatuji, že mi potom blesklo hlavou: „Vždyť on má k nám úctu.“ Takže ta...

Hejdánek: To je už ten piedestal. To už je tam.

Jiný hlas: Já to ale nemohu neříct, poněvadž ten piedestal tedy nestavím, já to zažil jako student. A takových věcí bylo víc. Prosím.

Ne, nikdo, tak já k tomu řeknu další věc. Poslední velká veřejná přednáška v budově YMCA, a to tady Trojan mi to dosvědčí, ten tam byl. Nebo tys byl na vojně už?

Jiný hlas: v padesátém druhém?

Hejdánek: Jednapadesát, jednapadesát. No, a už jsi byl v PTP, no.

Jiný hlas: Nemám, nemám, ale někdo možná ještě tady bude, kdo to dosvědčí.

Hejdánek: Tak byla plánována dole ta největší místnost, teď už je to všechno změněno. Dole byla největší místnost a tam měla být taková zvláštní, pozoruhodná přednáška Patočkova na téma *filosofie a teologie*. A koreferát byl plánován pro profesora Součka.

Všechno se sešlo, nabitý sál, Patočka nikde. Tak jsme čekali deset minut, čtvrt hodiny, půl hodiny. Pak jsme začali koreferátem profesora Součka a poslali jsme dva studenty pro Patočku, co se děje. Ty přišli k Patočkově domů, do Ouštalovy ulice, to víš, kde to je. A Patočka tam. Říkal: „Jo, no to jste měli ale přijít dřív. Jo, vlastně, no.“ Pak se vydal, oblékl se a šel s nimi. A dorazil do Na Poříčí do budovy YMCA a Souček právě končil, protahoval to, jak mohl. A pak přednesl to své. Já si nepamatuju, že by se tvářil nějak zvlášť zkroušeně.

A to myslím také, já to nemyslím jako jeho vinu, to je celá výchova patočkovské rodiny, protože stejným způsobem se choval jeho starší bratr František, se kterým já jsem shodou okolností pracoval v jednom lékařském ústavu a v tom se vydával jakýsi mezinárodní časopis a se mnou v místnosti seděla redaktorka toho mezinárodního časopisu, i když ta pracovala pro *Státní zdravotnické nakladatelství*. A tu si jednou František Patočka, bakteriolog, objednal na fakultu lékařskou. Ona tam přišla, Patočka tam nebyl, čekala, tak šla k němu domů. Přišla tam k němu domů asi o půl druhé hodiny později, než se měli setkat, a Patočka, František Patočka, jí vynadal, co jde k němu domů, když si dali sraz na té fakultě.

Takže toto je zažito v patočkovské rodině. Já doufám, že paní Františka nebude mi to mít za zlé, ale to také patří k tomu. Skutečně Patočka se velice změnil. Patočka v těch šedesátých letech, to byl tak nesmírně milý, vstřícný, takový polostárnoucí pán, že kdo ho nezná v té době poválečné, tak prostě by nevěřil, jaký Patočka byl. On v té době napodoboval Václava Černého. Václavu Černému to zůstalo celý život, Patočka se změnil. Je vidět, jak se to měnilo prostě podle toho, jak kdo měl náтуру. Patočka za to nemohl. Kdyby ho vychovávala historie bývala ještě předtím, tak Patočka byl milý od samého začátku. Ale on nebyl milý. On dovedl být neobyčejně tvrdý. Ale já ho mám rád. Já ho taky kvůli tomu mám rád.

Já myslím, pojedťe dál, nemá cenu to protahovat. Nemáte-li nikdo, tak konec, tady je občerstvení a prosím pěkně, budeme radostně takhle vzpomínat na Patočku vždycky, když vyjde další svazek, teď v příštím roce snad jich bude aspoň pět nebo šest.